

Svend Hammershøj.

KUNST

omkring TOLDEN

Nr. 5. 10. Årgang
Marts 2002

KÄHLERS VÆRKSTED KERAMIK FRA NÆSTVED

Lørdag den 1. juni vil der være fernisering på en retrospektiv udstilling med værker fra Kählers værksted i Næstved - en præsentation, som vi overtager fra Det Danske Kunstindustrimuseum i København. Det navnkundige værksted i Næstved, der omkring århundredeskiftet 1900 markerede sig på de store Verdensudstillinger, vil være kendt for den del af foreningens medlemmer, der forrige efterår deltog på heldagsudflugten til Næstved, hvor vi bl.a. besøgte værkstedet og "boderne" - den samling, fra hvis magasin en god del af værkerne vil være udlånt. Der vil være mulighed for at studere værker af den gamle H. A. Kähler, Thorvald Bindsbøll, Svend Hammershøj samt malerne L.A. Ring og H.A. Brendekilde - og særligt Karl Hansen Reistrup, hvis relief af Thors møde med underverdens herskerinde, Hel, hænger over døren ind til Vejen Kunstmuseums keramiksamling! Udstillingen vises som en perspektivering af den tid, hvor museets hovedperson, Niels Hansen Jacobsen, skabte sin helt egen stil.

Teresa Nielsen

Indhold

Kählers værksted
Af: Teresa Nielsen

Fra det mindste til det største
Af: Troels Andersen

"De 1000 Trolde By"
Af: Teresa Nielsen

Ivars Silis Hvide Verden
Af: Poul-Erik Hansen

Erhvervelser 2001
Af: Teresa Nielsen

Jean René Gauguin
Af: Teresa Nielsen

Aftenudflugt
"Elia" - Cronhammar
Af: Annette Houborg

Bogsamlingen
Af: Christina Rauh

Aktiviteter
TID & STED

"Fra det mindste til det største"

Af: Troels Andersen

Asger Jorn var født i Vestjylland. I et interview med journalisten Georg Andrézen karakteriserede han sig selv som "en læderjakke derude vestfra". Han hørte til i Jylland, og det var derfor han i 1953 begyndte at opbygge en samling af sin egen og sine samtidiges kunst i Silkeborg. Byen havde da et museum, men dets rammer var mere end beskedne. En karnap på 3 x 3 meter var al den plads, der var til rådighed for Jorns samlervirksomhed. Med årene er dette initiativ vokset til at blive et af landets bedst kendte kunstmuseer, og et af de få steder, hvor man kan se en større samling international kunst fra det 20. århundrede i Danmark.

Hvem var denne "læderjakke derude vestfra"? Hvordan kunne han overkomme på tredive år både at skabe et livsværk som maler, at skrive en række bøger, henved 200 artikler og flere tusinde sider utrykte manuskripter, at planlægge et bogværk på 32 bind om den nordiske kunsts historie gennem 10.000 år, og at tage levende del i sin egen samtids kunstneriske bevægelser som organisator og inspirator?

Troels Andersen har, siden han mødte Jorn i 1962, arbejdet med at indsamle oplysninger om hans værk og har fra 1973 ledet Silkeborg Kunstmuseum. I 1994-96 udgav Troels Andersen en to-bindt biografi om Jorn, der netop er udsendt også på tysk. Han giver også her et billede af Jorns personlighed og fortæller om hans ganske særlige forhold til Niels Hansen Jacobsen og til Vejen Kunstmuseum.

Se under Tid & Sted for arrangementet med Troels Andersen i Vejen.

"DE 1000 TROLDES BY" og TROLDESKOVEN"

Sæt allerede nu kryds i kalenderen ved fredag den 30. august kl. 19-23. Da skal der i hele byen være natåbent under fællesemnet "De 1000 trolde by". Museumspladsen vil syde af liv med bl.a. scene med alsidig lokal optræden, udstillinger - bl.a. om Trolde som "logo" for Vejen - serveringstelt, bueskydning, møde med foreninger og meget, meget mere. Indendøre vil der være en udstilling af fotoklubbens billeder af Hansen Jacobsens gravsten. I forlængelse af fællesemnet fremtryller scenograf Morten Grue (en slægtning til Vejen Kunstmuseums arkitekt, Niels Ebbesen Grue) i museets Skibelundsal et univers med små huler til gæster og trolde udført af forskellige kunstnere.

Teresa Nielsen

*Asger Jorn: Månehunden 1953.
Brændt, delvis glaseret ler.
Højde 33 cm.
Foto: Lars Bay.*

IVARS SILIS HVIDE VERDEN

Af Poul-Erik Hansen

I Grønland har mange eventyrere været betaget af naturen og den grønlandske befolkning's gamle jægerkultur.

En af dem er Ivars Silis. Han er født i Riga og opvokset i Danmark. Men i de sidste 25 år har han boet i Sydgrønland i Qaqortuq, hvor han gemmer dagbøger, lysbilleder og arkivkasser fra mere end tre årtiers rejser i Arktis som forsker, eventyrer, jæger og fotograf.

I 1967 opgav han efter tre år sit arbejde som geofysiker i Nordgrønland og lastede sin hundeslæde med riffel og kamera og slog følge med eskimoiske bjørnejægere.

Ivars Silis har deltaget i talrige ekspeditioner i Grønland, Canada og i Svalbard.

Fra sit hjem har han leveret stof til internationale tidsskrifter som National Geographic Magazine og Stern. Han har produceret TV-programmer og skrevet tretten bøger. De seneste er Hvide horisonter, Hvalernes fjord og Jagtbreve fra Arktis.

De er alle illustreret med Ivars Silis fantastiske fotos fra den arktiske natur og med dramatiske beretninger fra jagt- og natureventyr.

I den seneste bog Jagtbreve fra Arktis giver han i breve til en ven gennem 36 år et indtryk af farlige ekspeditioner og oplevelser fra natur og kultur mod nord.

I en tidligere bog Hvalernes fjord: en højarktisk sommer skildrer han fra Thule og fra øen Qerqertat, hvor havet omkring øen kun er isfrit i juli og august måned.

Hele Grønland har kun 53.000 indbyggere og heraf kun 700 i det nordligste område, hvor narhvalerne en kort periode giver ekstra liv og mulighed for fangst i nervepirrende kamp med isens opbrud, og hvor en slædevej kan blive forvandlet til åbent hav.

Men selv oppe i disse naturområder er den moderne families forpligtelser og nye livsformer på vej, men interessen for kajakudstyr og slædehunde kan stadig overskygge pc-ere og bilmotorer, skriver Ivars Silis.

I bøger og på foredragsturneer øser Ivars Silis af sit eventyrlige liv fra en natur, der ikke overgår i voldsomhed og skønhed.

Erhvervelser 2001

Fra den 5. marts afløses Lervad og Bruun-Møller ophængningen af en lille særudstilling, der viser, hvor meget museets samling på et år, 2001, er vokset i kraft af indkøb og særligt takket være velvillige gavegivere. I den faste samling synliggøres nyere hvervelsernes placering med små skilte. Samlet drejer det som om ca. 100 værker - fra ganske små skitser til f.eks. det monumentale maleri "Bakket landskab med bærplukkere", som Viggo Pedersen (1854-1926) udførte i 1893. Det kom til museet i august 2001 som gave fra Ny Carlsbergfondet.

Teresa Nielsen

"BILLEDHUGGEREN JEAN RENÉ GAUGUIN"

Til efteråret vises en omfattende udstilling om billedhuggeren Jean René Gauguin (1881-1961), der var søn af den verdensberømte franske maler Paul Gauguin og hendes danske hustru. Som billedhugger var han selvlært. På det keramiske felt er Jean René Gauguins værker i særklasse. Udstillingen viser dog aspekter af alle sider af hans virke med værker i træ, gips, bronze og særligt ler - bl.a. hans yndede *céramique roche*.

Teresa Nielsen

AFTENUDFLUGT

Herning har gennem tiderne tiltrukket sig meget opmærksomhed på kunstmrådet. Herning Kunstmuseum og Carl-Henning Pedersen og Else Alfelts Museum er perler at besøge.

Kunstneren Ingvar Cronhammar holder også til i Herning, selv om han oprindeligt er svensker.

På kunstmuseet kan man se flere af Cronhammars værker, bl.a. "The Gate", som vakte en del furore i slutningen af 1980'erne.

Cronhammar er på banen igen. 300 meter fra kunstmuseet finder man på en græsmark gigantskulpturen "Elia".

Ideen til "Elia" fik Cronhammar allerede i 1989, men først d. 27. september 2001 stod den færdig til indvielse. Selve bygningen af skulpturen tog mindre end et år.

"Elia" er 60 meter i diameter, og de 4 tårne rejser sig 32 meter op over det flade landskab og afsluttes med røde kupler med lynafledere på toppen. 4 trapper placeret i hvert sit verdenshjørne fører op i 12 meters højde, hvorfra man kan nyde udsigten eller kigge ned i skakten, hvor det 5. tårn befinder sig. Skakten er et 30.000 kubikmeter stort resonansrum.

Det 5. tårn er skåret af lige under skaktens åbne grænse og er tilsluttet naturgasnettet, og en computerstyret tilfældighedsmaskine udløser hvert 18. døgn en ildflamme, der i 30 sekunder vil rejse sig godt 8 meter op i det frie rum midt i skulpturen; med andre ord er tårnet en form for flammekaster. De 4 tårne eller søjler kan fange og lede lynnedslag ind i resonansrummet. Lynnedslag i en kilometers afstand vil også medføre et knald i rummet og vil kunne høres langt omkring.

Der er tale om ild fra neden og himmellild/elektricitet fra oven, der i et øjeblik vil kunne mødes og forbinde jord og himmel i et lysglimt af overjordisk kraft og skønhed.

Under udgravningerne til "Elia" stødt arkæologer på en boplads fra den tidlige jernalder, dvs. fra 500 f.Kr. til år 0 og også middelalderbebyggelser fra 1200 - tallet.

Denne viden om hedens tidligere beboere passer Cronhammar, der anvender menneskets inderligste undren som brændstof bag sine værker.

Cronhammar siger i bogen "Elia": "Parametret er uforanderligt for mennesket til alle tider; vi sidder på en lille klapstol og stirrer måbende mod månen"

Derfor er navnet "Elia" (udtales Elaja) perfekt. Elias er jo profeten, himmelfareren, der i en ildvogn springer døden over og flyver til himmels!

Et andet sted i bogen "Elia" bliver Cronhammar spurgt om, hvad man egentlig skal med "Elia". Hertil svarer han: "For mig er kunstens højeste formål at lægge sig som en korona, en stråleglans omkring det urørlige. Eller det sublime om man vil. Det drejer sig om en evig søgen. Jeg tror, at alle mennesker går og roder med de samme meget få essentielle spørgsmål: Hvorfor og hvordan? Hvorfor er vi her? Hvordan hænger det hele sammen? Jeg tror ikke, det drejer sig om ret meget mere. Undren og søgen."

Man kan læse mere om "Elia" i bogen "Elia" med fotos af Gunnar Merrild og tekster af Bjarne Bækgård m.fl.

Annette Houborg.

"Elia" Ingvar Cronhammar

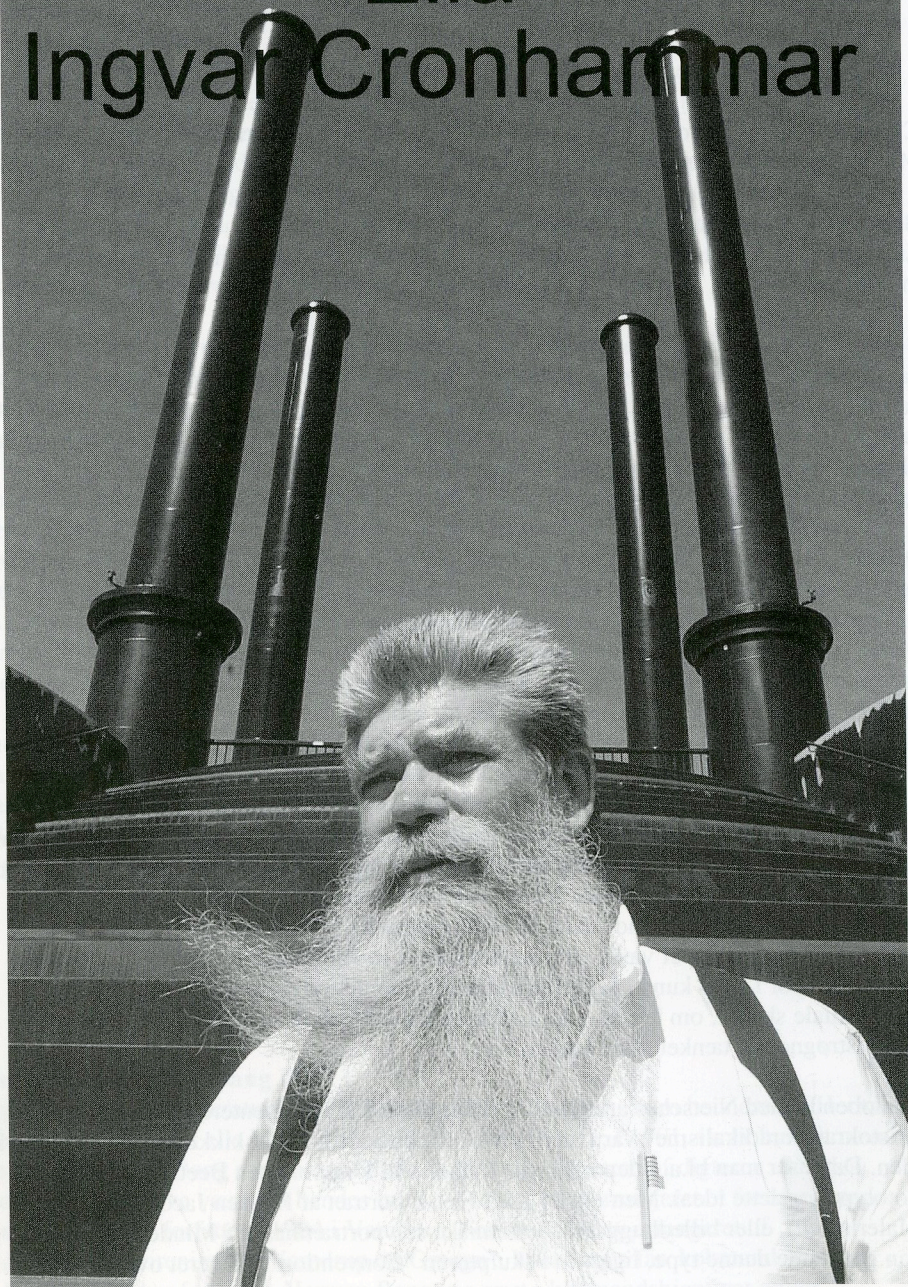

Foto: Eigil Th.

»Bogsamlingen«

i Niels Hansen Jacobsens mindestuer på Vejen Kunstmuseum

Christina Rauh har i forbindelse med Poul-Erik Hansens registrering af bogsamlingen i Mindestuerne på Vejen Kunstmuseum beskrevet bogsamlingen:

Bogsamlingen v/Christina Rauh

En vigtig del af Niels Hansen Jacobsens mindestuer på Vejen Kunstmuseum er en mindre bogsamling, som har tilhørt kunstneren og hans hustruer.

Bøgerne i Hansen Jacobsens samling er bragt sammen over en lang årrække, hvilket dateringer på bøgernes forreste sider afslører. Her ser man, foruden de værker, som parrene selv må have anskaffet sig, at nogle er gået i arv fra slægtninge og familie, samt at en stor del er givet som gaver fra forfatterne. Mange kulturpersonligheder hørte til deres vennekreds, så som f.eks. forfatterne Marie Bregendahl, Johan Skjoldborg og Jeppe Aakjær.

De mange dedikationer på bøgernes første sider vidner om rig udveksling forfatterne og kunstnerparret imellem, men også om Niels og Kaja Hansen Jacobsens fælles kærlighed til bøger, når de til jul begavede hinanden med deres yndlingsforfatters nyeste udgivelser. Ved sådanne lejligheder, kan man se, at de kaldte hinanden kælenavnene "Ugi" og "Ørn. Måske Kajas kælenavn stammer fra hendes familienavn Fuglede kombineret med hendes lidenskab for viden og litteratur?

Herosdyrkelsen

Hansen Jacobsen har været bredt orienteret og hans viden velfunderet indenfor såvel skønlitteratur som faglitteratur. Forfattere som Nietzsche, Kierkegaard og Brandes men også Dante Alighieri, Shakespeare og Platon har udgjort en filosofisk platform, hvor ud fra han har beskæftiget sig kritisk med såvel den ældre som samtidens kunst og kultur. Interessant er det også at finde Carlyle's "Om herosdyrkelse eller store mænd, deres væsen og betydning" - et værk, som kunstneren J. F. Willumsen havde læst, og som satte dybe spor i hans kunst. I dette værk finder man ideen om kunstneren som den store geniale skaber, om heroen, der bag sin hvælvede pande og under det store, tilbagestrøgne hår tænker store tanker.

Sideløbende med Nietzsches arbejder og Georg Brandes argumenteren for en "aristokratisk radikalisme" var - særligt i kunstnerkredse - heroskikkelsen stærkt oppe i tiden. Dette ser man bl.a. i den udbredte dyrkelse af komponisten Beethoven - en prototype for dette ideal. Men også i Axel Hou's portræt af Hansen Jacobsen (Malerisalen), eller billedhuggerens keramiske selvportrætmaske i Mindestuerne, kan man genkende denne type, ligesom i skulpturen "Convention", placeret ovenpå den

høje bogreol. Betragter man Hansen Jacobsens buste af den store modernistiske fornyer Georg Brandes (Skulptursalen) og måske særligt i den giftigt grønne maske (Keramikafdelingen), finder man også her heroens udtryksfulde ansigt.

Den folkelige inspiration

Vellidt som han var i Vejen, har Hansen Jacobsen dog ikke været en mand, der har villet tilpasse sig det etablerede samfund. Oprørsrsk i sin tankegang med en stærk republikansk overbevisning har han beskæftiget sig med, hvad han fandt rigtigt. Ligesom hos mange af tidens forfattere bliver hovedpersonerne i kunsten den almindelige lægmand, og den etablerede kristne kirke får modspil af bondestandens tro på trolde, vølv og dryader hentet i folkesagn og eventyr. Inspiration har han kunnet finde i udgivelser som "Danske Folkeeventyr", og "Nordisk Mythologie" - og måske ikke mindst ved foredrag på Askov Højskole.

Kvinderne og bøgerne

Om end der fokuseres meget på Niels Hansen Jacobsen, må en stor del af bogsamlingen dog tilskrives han to hustruer, Gabriele og Kaja. Begge var de vidende og belæste med en stor interesse for litteraturen.

Anna Gabriele Rohde var provstedatter fra Mariager, og kom fra et kunstinteresseret hjem. Hun var selv malerinde og mødte Niels Hansen Jacobsen på Kunstakademiet i København. Da de blev gift i 1891 bragte hun flere kunstbøger med sig ind i ægteskabet. Gabriele havde flair for sprog og talte flydende fransk. Titler som "Nana" og "Au Bonheur des Dames" af Émile Zola samt "Les Lys dans la Vallée" af Balzac viser hendes interesse også for den nyeste franske litteratur, som er kommet til samlingen under deres ophold i Paris 1892 - 1902.

Endnu i samme år som det Hansen Jacobsen'ske ægtepar vendte hjem fra Paris, døde Gabriele efter en kræftoperation, kun fyrré år gammel. Efter nogle år alene, giftede Hansen Jacobsen sig i 1908 med købmandsdatteren Kaja Jørgensen fra Vamdrup. Til brylluppet med den unge, engagerede kvinde, skrev Jeppe Aakjær sangen "Sydsol og Vestsol", hvor "Våren" blev beskrevet således:

Solen er saa elskovsfuld,
den favner jorden bred,
kysser larkens spæde kuld,
saa duggen triller ned.

Mødet med Herman Bang

Kajas interesse for litteraturen kom allerede tidligt til udtryk. Som beundrer af Herman Bang havde hun læst alle hans bøger (allerede som 16-årig, i 1901, skrev hun sit navn i sin første Herman Bang roman) og havde skaffet sig et portræt af digteren. Således skulle det også have været på hendes initiativ, at der blev arrangeret et foredrag med den karismatiske forfatter i 1904 i Vamdrup. Foredraget blev arrangeret af "Sønderjydske Forening for Vamdrup og Omegn", hvor Kajas far, købmand H.J. Jørgensen var formand. Herman Bang var gæst i købmandshjemmet under

opholdet, og indtrykkene fra begivenhederne i den sønderjydske stationsby gav Herman Bang inspiration til romanen "De uden Fædreland".

I denne skildring optræder Bang selv i skikkelsen af den ungarske violinvirtuos Grev Jóán Ujházy, der bringer et pust af fremmed og rigere tankeverden ind i et dansk provinsmiljø. Kaja genkendes i en af nøglefigurerne som købmandsdatteren Gerda Johansen, der fascineres af den eksotiske kunstergreve. Det er historien om to verdener, der drages mod hinanden, men som aldrig lader sig forene.

Kaja Hansen Jacobsen og Biblioteksforeningens bestyrelse

Mange af bøgerne på hylderne er godt slidte, til tider mangler der både omslag og sider inde i bøgerne - et tegn på at de er blevet læst flittigt. Spørgsmålet er, om Kaja og Niels Hansen Jacobsen var med i en af tidens mange læsekredse.

Interessen for at skabe adgang for den brede befolkning til det skrevne ord viser sig i Kajas engagement i Vejen Biblioteksforening, hvor hun blev valgt som næstformand på det konstituerende bestyrelsesmøde d. 16.12.1922, for senere at blive udnævnt som formand efter Biblioteksforeningens generalforsamling d. 28.5.1923 - en post hun beholdt de kommende tre år. Grundstammen i biblioteksforeningen var den tidligere Sognebogsamling samt et legat fra familien Lauridsen i 1916, som skulle sikre lokaler til læserum samt indkøb af nye bøger. På samme tidspunkt gik kommunen ind i samarbejdet.

I museets arkiver findes der en notits fra Folkebladet i 1925, hvor Kaja på det kraftigste opfordrer medlemmer til at betale deres kontingent, da det "kun er de færreste af os, der har Raad som vi har Lyst, til selv at anskaffe os de Haandbøger, Billedværker og Litteratur, vi har brug for til Hjælp i vor Arbejde eller til Glæde og Berigelse i vor Fritid". Opfordringen blev fulgt af et digt, som beskrev læsningens glæder.

Niels Hansen Jacobsen og Biblioteksforeningen

Museet lagde ved flere lejligheder lokaler til bestyrelsesmøder i Biblioteksforeningen, og det faldt naturligt at overgive enkelte opgaver til Niels Hansen Jacobsen. Det fremgår af bestyrelsesreferaterne, at han indvilligede i at "tegne en Ramme til Opslag, man agter at ophænge i Biblioteket". Hvorvidt disse rammer blev udført og om de stadig eksisterer, vides ikke.

Museets og Biblioteksforeningens fælles interesser - målgruppe - viser sig bl.a. også i en lille reklamefolder, som delvist oplyser om museets samlinger og åbningstider og delvist gør opmærksom på bibliotekets faciliteter.

Boghandel og galleri

Naturlig adgang til nye udgivelser har det Hansen Jacobsen'ske hjem haft i Hans Bruun-Møllers Boghandel. Indehaveren var gift med en niece til Niels Hansen Jacobsen og var billedhuggerens nærmeste familie, da han ikke selv havde nogen børn.

AKTIVITETER - TID & STED

◆ Torsdag den 7. marts kl. 19.30 på Vejen Kunstmuseum

Museumsleder Troels Andersen, Silkeborg Kunstmuseum:

Asger Jorn - "en læderjakke derude vestfra" - Lysbilledforedrag

Entre kr. 25,00

Arrangør: Vejen Kunstmuseum og Kunstforeningen for Vejen og Omegn.

◆ Torsdag den 21. marts kl. 19.30 på Vejen Kunstmuseum

Ivars Silis forfatteren, fotografen m.m.:

"Min hvide verden" - 30 år med kamera i Grønland - Lysbilledforedrag.

Entre kr. 50,00 for medlemmer og kr. 75,00 for ikke medlemmer

Arrangør: Kunstforeningen for Vejen og Omegn.

◆ Onsdag den 29. maj kl. 17.30 til ca. 23.30

Aftenudflugt til Herning.

Vi skal se Ingvar Cronhammars store skulptur Elia.

Derefter besøges Herning Kunstmuseum med blandt andet en særudstilling med 12 danske og internationale kunstnere, der har skabt kunstværker i dialog med ansatte på et tilsvarende antal erhvervsvirksomheder.

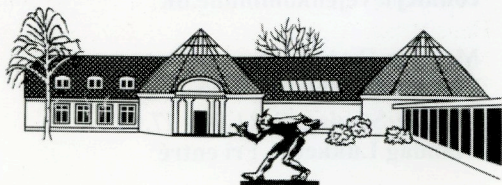
Der er også mulighed for besøg i Else Alfelt og Carl-Henning Pedersen-museet, der er placeret ved Herning Kunstmuseum.

Inden turen går mod Vejen igen kører vi til kaffebord på en nærliggende kro.

Pris kr. 125,00 for medlemmer - for øvrige kr. 145,00.

◆ Udstillinger på Vejen Kunstmuseum

- Indtil 7. april 2002 vises værker af billedhuggeren Sigrid Lütken.
- Fra 5. marts til 20. maj 2002 vises erhvervelser 2001 - en lille særudstilling.
- Fra 1. juni til 29. september 2002 vises Kählers værksted – keramik fra Næstved den store særudstilling fra kunstindustrimuseet flyttes til Vejen. Omvisninger på Kähler-udstillingen søndag den 25. august og 19. september. Begge dage kl. 15.00.

Niels Kähler var 4. generation af keramikere i Næstved. Disse store vaser er kendetegnende for hans stil. Den turkise glasur er udviklet af broderen Herman J. Kähler, og den satte sit præg på produktionen i fabrikkens sidste periode.

VEJEN KUNSTMUSEUM

Østergade 4 6600 Vejen

Tlf. 75 36 04 82

Fax 75 36 04 81

E-mail

conniej@vejenkommune.dk

Museets åbningstider:

Tirsdag-Fredag kl. 10.00 - 16.00

Lørdag-Søndag kl. 11.00 - 17.00

Mandag Lukket - Fri entré

Redaktion:

Poul-Erik Hansen (ansvarshavende)

Badstuegade 6, 6100 Haderslev.

Tlf. 21 26 57 80

Poul Verner Nielsen, Gunnarsvej 7,
6600 Vejen.

Tlf. 75 36 28 70.

Annette Houborg, Morbærvej 91, 6600
Vejen.

Tlf. 75 36 39 02

Bladets red. modtager gerne stof fra
foreningens medlemmer.

